

เมื่อนักตกทอชุมชน “เชื่อมร้อย” ชุมชนหนองสาหร่าย

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

เมื่อ “กระบวนการเรียนการสอน” ในห้องเรียน
 ไม่สามารถตอบโจทย์ “ทักษะชีวิต” ให้กับเด็กในชุมชนได้
 ผู้ใหญ่ใจดีในชุมชนบ้านห้วยมาลอยจึงนำรูปแบบ
 “โรงเรียนครอบครัว” ที่ สรส. ให้คำแนะนำ มาใช้เป็นกลไก
 ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยมีเป้าหมายเพื่อ “เปิดพื้นที่” ให้
 เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชนได้ทำกิจกรรมพัฒนาบุตรหลาน
 ร่วมกัน แต่ในส่วนของนักกิจกรรมชุมชนเองยังมองว่า ผลที่เกิดขึ้น
 ยังขาดกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่สมบูรณ์
 โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ จึงได้ชักชวน
 “แกนนำเยาวชนหนองสาหร่าย” ให้เข้ามามีส่วนร่วม
 ในการออกแบบกิจกรรม ร่วมทำงานกับผู้ใหญ่ ส่งผลให้
 มีการขยายแนวคิดและรูปแบบกิจกรรมของโรงเรียนครอบครัว
 ร่วมกันของคนทั้งตำบลในที่สุด

“เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่มักถูกเลี้ยงแบบตามใจไปวันๆ เท่านั้น
 ชอบนอนตื่นสาย ไม่จัดเก็บที่นอนให้เรียบร้อย ไม่ยอมช่วยงานบ้าน
 แต่กลับชอบจับกลุ่มคุยหรือ ชิงมอเตอร์ไซด์ตามถนนหลวง กลายเป็น
 เด็กเกเร ก้าวร้าว เอาแต่ใจ อารมณ์ร้อน ขาดความรับผิดชอบ
 มีพฤติกรรมเสี่ยง เรียนไม่จบ ติดเพื่อน ติดเกม ติดมือถือ ลักขโมย
 ทะเลาะวิวาท และเด็กผู้หญิงจำนวนมากเริ่มท้องในวัยเรียนเพิ่มขึ้น
 ข้ำร้ายยังพบอีกว่า พ่อ แม่ ผู้ปกครองหลายคน ไม่ได้ใส่ใจและให้ความสำคัญ
 ต่อการพัฒนาเด็กเล็กเลย”

เตียง ชมชื่น

พรสันต์ อยู่เย็น นายกองค้การบริหารส่วนตำบลหนองสาหร่าย เปิดประเด็นถึงสถานการณ์ปัญหาของเด็กเยาวชนในพื้นที่

“อาจเป็นเพราะพ่อแม่ ผู้ปกครอง ขาดความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ของตนเอง จึงมีผลกระทบการดูแลบุตรหลานให้กับครูที่โรงเรียน” นายกพรสันต์สรุป

เมื่อ “กระบวนการเรียนการสอน” ในห้องเรียน ไม่สามารถตอบโจทย์ “ทักษะชีวิต” ให้กับเด็กในชุมชนได้ ประกอบกับยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนของจังหวัดสุพรรณบุรี ที่ต้องการ “สร้าง” ให้เด็กและเยาวชนจังหวัดสุพรรณบุรีมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 11 ประการ ด้วยการจัดทำ “โครงการเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ” เต็มทุกพื้นที่ของจังหวัดสุพรรณบุรี

หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบการพัฒนาเด็กและเยาวชนของจังหวัด จึงต้องเพียรพยายามคิดค้นหารูปแบบ และวิธีการที่จะพัฒนาเด็ก ๆ ในชุมชนของตนเองหลากหลายวิธี

บ้างก็จัดอบรม บ้างก็จัดค่ายเยาวชน แต่ส่วนใหญ่ ก็ยังไม่ไปถึง “เป้าหมาย” ที่ตั้งไว้ เนื่องจากกระบวนการค่าย มักมี “ผู้รู้” ไปบรรยาย มิได้เกิดจากการลงมือปฏิบัติจริงของเด็ก ๆ โดยตรง

การเข้าไปทำงาน “หนุนเสริม” กระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างเข้มข้นของ “สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข” หรือ สรส. ในพื้นที่ตำบลหนองสาหร่าย ร่วมกับการนำรูปแบบที่เรียกว่า “โรงเรียนครอบครัว” ไปทดลองใช้เพื่อ “เปิดพื้นที่” ให้เด็ก เยาวชน

และผู้ใหญ่ในชุมชนมีโอกาสได้ทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุตรหลานร่วมกัน

“โรงเรียนครอบครัว” มิได้เป็น “สถานที่” หรือ อาคารใหญ่โต แต่เป็นการ “จำลอง” ภาพของโรงเรียน มาไว้ในชุมชน อาจจะเป็นสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง เช่น โรงเรียน วัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต) อบต. หรือแม้แต่ลานโล่ง เรือกสวนไร่นาของคนในชุมชนที่พร้อมจะ “เปิด” ให้เป็นพื้นที่เรียนรู้ร่วมกันของ “ครอบครัว”

มีพ่อ แม่ ปู่ ตา ย่า ยาย ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ใหญ่ใจดี ทั้งในและนอกหมู่บ้านเป็น “ครู” ที่ทำหน้าที่ “ถ่ายทอด” ความรู้ โดยมีบุตรหลานของตน อันเป็นเด็ก ๆ ในชุมชน เป็น “ผู้เรียนรู้”

“กระบวนการเรียนรู้” ก็มีได้มาจากปากของผู้ใหญ่ เพียงฝ่ายเดียว แต่ยังมีเด็ก ๆ ซึ่งเป็น “ผู้รับความรู้” ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบ **ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินกิจกรรม**

แต่กระบวนการทั้งหมด “ความยาก” ไม่ได้อยู่ที่การออกแบบการเรียนรู้ให้แก่เด็กเท่านั้น หากอยู่ที่การ “ประสาน” ความร่วมมือของทุกๆ ภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน และการทำงาน

ไม่ว่าจะมีความยากเพียงใด แต่ตำบลหนองสาหร่าย ก็ไม่เคยสิ้นคนดี เพราะ “เตียง ชมชื่น” ผู้ที่เป็นทั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสาหร่าย และเป็นเกษตรกรโดยแท้ ซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนครอบครัวบ้านห้วยม้าลอย ก็ขันอาสาออกมาทำหน้าที่เป็น ผู้เชื่อมประสานให้คนในชุมชนลุกขึ้นมาพร้อม “สร้าง” โรงเรียนครอบครัวร่วมกัน

“การเข้ามามีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเช่นนี้ ทำให้ทุกคนเริ่มรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ เกิดเป็น “พลังร่วม” ในการพัฒนาชุมชนหนองสาหร่ายต่อไป”

สร้างโรงเรียนด้วย “กลไก” ชุมชน

การเดินทางประสานงานสิบทิศของครูเตียงได้ก่อให้เกิด “คณะกรรมการโรงเรียนครอบครัวบ้านห้วยม้าลอย” ขึ้น ซึ่งประกอบด้วย **อดุลย์ คงใจดี** ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 **มีชัย ศิลปรัตน์** ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยม้าลอย **ครูปรานี และครูละมัย ปั่นไว** จากโรงเรียนบ้านห้วยม้าลอยเข้ามาเป็นวิทยากรนำเด็กทำสันตนาการ

นอกจากนี้ยังมี **ครูน้อย บานไม่รู้โรย** ที่แม้จะไม่ใช่คนในพื้นที่ แต่ก็เป็นผู้ใหญ่ใจดีเข้ามาช่วยสอนการแสดง **พระอธิการประเสริฐ สิริปัญญา** เจ้าอาวาสวัดห้วยม้าลอย อนุเคราะห์ทั้งเรื่องสถานที่ และงบประมาณสนับสนุนการทำกิจกรรมต่าง ๆ หรือแม้แต่ **สมนึก พลเสน** เจ้าพนักงานสาธารณสุขอาวุโสของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านห้วยม้าลอย (รพ.สต.) ก็ยังเข้ามาร่วมประชุมชี้แนะให้แนวทางในทุก ๆ กิจกรรมอย่างมีเคียดขาด พร้อมทั้งยังสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ รพ.สต. คนอื่น ๆ ได้เข้าร่วมทำกิจกรรมอยู่เสมอเช่นเดียวกัน เรื่องของการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น แม้แต่แกนนำผู้ปกครองอย่าง **พัชรินทร์ วงษ์สุวรรณ และวาริน ชมชื่น** ต่างก็เข้ามาสืบบทบาทในฐานะผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้านพฤติกรรมเด็กและคนในชุมชน สำหรับนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการวิเคราะห์และออกแบบกิจกรรมของโรงเรียน

ขณะที่ อบต.หนองสาหร่ายเอง ในฐานะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุ ก็เริ่มเข้ามาหนุนเสริมชุมชนด้วยกำลังคน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะ รถประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ รวมทั้งอาหาร อาหารว่าง น้ำดื่ม การอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทั้งการประสานงาน การจัดประชุม โดยเฉพาะบุคลากรท้องถิ่นที่เข้ามาส่งเสริมกิจกรรมทั้งหลายนั้น มีทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายกิจการสภา และฝ่ายประจำ

ซึ่งการมีส่วนร่วมของบุคคลจากทุกภาคส่วนเช่นนี้ ทำให้ทุกคนมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ ก่อเกิดเป็น “พลังร่วม” เพื่อพัฒนาชุมชนหนองสาหร่ายสืบต่อไป

ให้ “กลไก” ออกแบบกิจกรรม

การออกแบบกิจกรรม จะมีทั้งเด็ก และผู้ปกครอง มาออกแบบร่วมกัน โดยทิ้งน้ำหนักไปที่การ “เพิ่มทักษะ” ให้เด็กได้ลงมือทำ ได้เรียนรู้วิชาชีพ วิชาชีวิต วิชาชุมชน และวิชาการ ร่วมกับพ่อแม่ผู้ปกครอง และคนในชุมชน ในลักษณะของการเรียนรู้นอกห้องเรียน ผ่านกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตต่าง ๆ ซึ่งจัดขึ้นตามโอกาสและเทศกาลที่เหมาะสม อาทิ การพาพ่อแม่ ลูก เรียนรู้เรื่องการทำนา กิจกรรมปลูกต้นไม้ในวันพ่อหรือวันแม่ กิจกรรมเดิน วิ่ง ปั่น สร้างการเรียนรู้ในชุมชน เป็นต้น

สวัสดิ์ กันจรัตน์

“การทำงานชุมชนไม่อาจแยกส่วนได้ เพราะทุกเรื่องเกี่ยวโยงกันเปรียบเสมือนระบบในร่างกายที่ทุกส่วนล้วนมีความสำคัญเท่ากัน แต่ระบบราชการที่ถูกบล็อกถูกล้อมให้การดำเนินงานถูกแยกเป็นส่วน ต่างคนต่างทำมานาน แต่การทำงานกับชาวบ้าน เราในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถแยกส่วนได้ ต้องทำงานเป็นทีม และคนทำงานต้องมี “พลัง” ที่จะทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง”

ผ่านไป 2 ปี “โรงเรียนครอบครัวบ้านห้วยม้าลอย” ก็ประสบความสำเร็จ ทั้งจากการสร้างพื้นที่ให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันของพ่อแม่ ผู้ปกครอง บุตรหลาน เกิดเป็นความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ชุมชน สังคม อีกทั้งยังพบว่าเด็กมีความกล้าแสดงออก กล้าพูด กล้าคิด กล้าทำในสิ่งที่เหมาะสมตามวัย ซึ่งผลสำเร็จที่เกิดขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงของคนในชุมชนหมู่ที่ 4 ส่งผลให้พื้นที่แห่งนี้กลายเป็นพื้นที่ “ต้นแบบ” ชุมชนเข้มแข็งของตำบลหนองสาหร่ายที่หลายหมู่บ้าน อาทิ หมู่ 2 และหมู่ 8 ต้องการนำไปขยายผลเพื่อพัฒนาชุมชนของตนต่อไป

เป็นนัก “ถักทอ” ชุมชน

อย่างไรก็ตาม ขณะที่กิจกรรมโรงเรียนครอบครัวหมู่ที่ 4 ยังคงดำเนินอยู่นั้น บุคลากรใน อบต.ทุกคนต่างต้องการเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะและแนวทางการจัดการด้านการพัฒนาเด็ก เยาวชน และครอบครัวอย่างเป็นระบบ อยู่มาวัน สวัสดิ์ กันจรัตน์ ปลัด อบต.หนองสาหร่าย หนึ่งในผู้ที่มีส่วนริเริ่มและร่วมกันพัฒนาโรงเรียนครอบครัวบ้านห้วยม้าลอย ร่วมกับ สรส. และแกนนำหมู่ที่ 4 มาตั้งแต่ต้น

เห็นว่ากิจกรรมโรงเรียนครอบครัวบ้านห้วยม้าลอยเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ และเมื่อเกิด “หลักสูตรนักถักทอชุมชน” ขึ้น ปลัดจึงเสนอให้ผู้บริหารส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร โดยจัดส่งเจ้าหน้าที่ขององค์กรเข้ารับการอบรมในหลักสูตรนักถักทอชุมชน

“ผมคิดว่าการทำงานจริงในชุมชนนั้น เราไม่อาจแยกส่วนได้ เพราะทุก ๆ เรื่องล้วนมีความเกี่ยวโยงกัน ทั้งสิ้น เปรียบเสมือนสรีระต่าง ๆ ในร่างกาย หรือแม้แต่จิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก ทุกอย่างล้วนทำหน้าที่สัมพันธ์และเกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน แต่ระบบราชการที่ถูกบล็อกถูกล้อมให้การดำเนินงานของตำแหน่งต่าง ๆ ถูกแยกส่วนออกจากกัน ต่างคนต่างทำเฉพาะหน้าที่ที่กำหนดมาเท่านั้น การพัฒนาต่าง ๆ จึงเป็นไปอย่างล่าช้า”

สวัสดิ์กล่าวต่อว่า แต่การทำงานกับชาวบ้านและคนในท้องถิ่น เราไม่อาจแยกส่วนได้ ยิ่งหากต้องการความสำเร็จของงาน “ทีมงาน” จึงเป็นสิ่งจำเป็น คนทำงานเองก็จำเป็นต้องมี “พลังร่วม” ที่จะทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง เราทำงานราชการมากกว่า 13 ปี ยังไม่เคยเจอรูปแบบหรือหลักสูตรการเรียนรู้ใดถูกใจและเหมาะสมที่จะนำมาช่วยแก้ไขปัญหาได้ดีเลย จนกระทั่งวันนี้ได้ประสบผลจากการได้เรียนรู้ และร่วมงานกับ สรส. ในโครงการ

โรงเรียนครอบครัวบ้านห้วยม้าลอยหมู่ที่ 4 จึงเห็นว่าการทำงานชุมชนท้องถิ่นในมุมมองของ สรส. และมูลนิธิสยามกัมมาจลเดินมาถูกทางแล้ว และตรงใจมาก จึงปรึกษากับนายก อบต. ซึ่งท่านก็เห็นด้วยและสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ของเราได้เข้ารับการอบรมรวม 3 คน

การตัดสินใจของผู้บริหาร อบต. ครั้งนี้ ถือเป็นโอกาสดีที่ทำให้ วรินทร์ กรุดเพชร “ยัณห์” นักพัฒนาชุมชน พร้อมด้วย ลัดดาวัลย์ แสงสง่า นักวิชาการศึกษา และชนัญฐิณี กานต์ ชัยวันดี บุคลากร ได้เข้าร่วมอบรมใน “หลักสูตรนักกักตอชุมชน” ภายใต้โครงการพัฒนาเยาวชนในชุมชนท้องถิ่น (4 ภาค) ระยะที่ 2 : หลักสูตรนักกักตอชุมชน เพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน และครอบครัวของสถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) ที่สนับสนุนโดยมูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)

จัดทัพผู้ สรรหา “ต้นกล้า” แกนนำ

ภายใต้การอบรมที่เมื่อนักกักตอชุมชนจากตำบลหนองสาหร่ายได้เรียนรู้ในหลายๆ เรื่อง ทั้งเรื่องของการประสานงาน การคิดและวิเคราะห์ “ทุนทางสังคม” ของชุมชน เทคนิคการออกแบบกิจกรรม ซึ่งความรู้และทักษะเหล่านั้น ต้องถูกดึงออกมาใช้สำหรับการทำโครงการก่อนจบหลักสูตร

ประการแรกที่ทีมนักกักตอชุมชนหนองสาหร่ายเห็นคือ เรื่องของการจัดทัพ หรือจัดทำระบบฐานข้อมูล “ผู้รู้” ในชุมชน เนื่องจากการทำกิจกรรมที่ผ่านมา อบต.

มัก “ฉายเดี่ยว” คือ คิดเอง ทำเอง ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน สมาชิกในทีมจึงวางระบบฐานข้อมูล “ผู้รู้” ทั้งจากการเชิญชวน การประสานงานโดยตรง การรับสมัครผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้านในด้านต่างๆ เช่น ด้านการเกษตร ด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

และเมื่อได้ “ผู้รู้” ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย การสรรหา “ผู้เรียนรู้” จึงเป็นภารกิจต่อไป

นี่จึงเป็นที่มาของ “โครงการพัฒนาแกนนำเด็กและเยาวชน” เพื่อให้กลุ่มเด็กแกนนำทำหน้าที่ประสานงานเด็กกลุ่มอื่นๆ เพราะเชื่อว่า “คนวัยใกล้เคียงกันน่าจะคุยกันรู้เรื่องดีกว่า”

โดยกิจกรรมแรกคือ “ค่ายละครเด็ก” ที่มีเป้าหมายเพื่อให้เด็กกล้าคิด กล้าพูด กล้าแสดงออก โดยมี นิษา บุญโพธิ์ทอง หรือ “ครูจ๊อบ” จากเครือข่ายละคร “หน้าากาเปลือย” เข้ามาเป็นวิทยากร

หลังจบค่ายละครก็เกิด ค่ายภาวะผู้นำ 20 วัน และค่าย 10 วัน ตามลำดับอย่างต่อเนื่อง โดยมีวิทยากรจาก “สถาบันยุวโพธิชน” เป็นกำลังหลัก คราวนี้ นักกักตอชุมชนเข้าไปมีบทบาทมากขึ้น เช่น การกำหนดเป้าหมายว่าหลังจากจบค่ายแล้ว เยาวชนต้องมีความสามารถในการประสานงาน และนำร่องๆ ทำกิจกรรมได้

ค่าย...เปลี่ยนคน

จรินทร์ ยอดปรางค์ “เบสท์” อายุ 18 ปี แกนนําเยาวชนหมู่ที่ 2 ประธานสภาเด็กและเยาวชนตำบลหนองสาหร่ายเล่าว่า ตอนนั้นเรียนอยู่ชั้น ม.5 ลุง (นายก อบต.) มาชวนให้เข้าค่ายละคร จึงอยากลองดู เพราะอยากได้ความรู้เรื่องการออกเสียงที่ถูกต้องเพื่อไปประยุกต์ใช้กับการร้องเพลง หลังจบค่ายละครเบสท์และเพื่อนๆ มีโอกาสสร้างละคร 1 เรื่อง ไปแสดงในเทศกาลสงกรานต์ ซึ่งได้รับคำชมจากผู้ใหญ่ในชุมชนมาก รู้สึกภูมิใจ หลังจากนั้นก็มีผู้ใหญ่ใจดีชวนเข้าค่ายภาวะผู้นำ 20 วัน ที่อาศรมวงษ์สนธิเบสท์กับเพื่อน 5 คนจึงตัดสินใจเข้าร่วมทันที

“ค่ายนี้เป็นเรื่องการพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำ ยอมรับว่าเมื่อก่อนผมเป็นคนใจร้อนและก้าวร้าว แต่ค่ายนี้สอนเรื่องคุณธรรมและศีลธรรม ทำให้ผมรู้จักอยู่กับตัวเอง ได้ทบทวน ได้เรียนรู้ภายในจิตใจของตัวเอง การหยุดคิดก่อนทำ การสงบนิ่ง การรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น การเปิดใจกว้าง เรียนรู้จุดดี ปรับปรุงจุดด้อย จนรู้สึกหัวใจเย็นลง และได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเอง รู้จักรับผิดชอบตัวเองมากขึ้น ตลอด 20 วันที่ผมต้องใช้ชีวิตอดทนอยู่ให้ได้โดยไม่มีพ่อแม่มาทักกับข้าวให้กิน หรือเคี่ยวเข็ญให้เราตื่น ให้เราเรียน เราจึงต้องจัดการตัวเอง”

เบสท์เล่าต่อว่า หลังกลับมาจากค่าย 20 วัน เขาได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปมาก ความคิดเป็นผู้ใหญ่ขึ้น เริ่มเห็นว่าการทำงานเพื่อส่วนรวมเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเมื่อก่อนไม่ได้ทำอะไรเป็นชิ้นเป็นอันเลย

และการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของเบสท์คือ เขาคิดจัดค่ายเพื่อให้เพื่อนเยาวชนในชุมชนหนองสาหร่ายได้รับการพัฒนาศักยภาพเช่นเดียวกับเขา

เบสท์ไม่เพียงแค่ว่า เขานำความฝันไปเล่าให้เพื่อนๆ นักกิจกรรมฟัง...และเพื่อนๆ นักกิจกรรมก็ทำฝันของเบสท์ให้เป็นความจริง

“ค่ายภาวะผู้นำ 10 วัน” จึงเกิดขึ้นที่บ้านห้วยม้าลอย โดยมีกลุ่มเยาวชนจากตำบลหนองอียอ จังหวัดสุรินทร์

“ค่ายนี้สอนเรื่องคุณธรรมและศีลธรรม ทำให้ผมรู้จักอยู่กับตัวเอง ได้ทบทวน ได้เรียนรู้ภายในจิตใจของตัวเอง การหยุดคิดก่อนทำ การสงบนิ่ง การรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น การเปิดใจกว้าง เรียนรู้จุดดี ปรับปรุงจุดด้อย จนรู้สึกหัวใจเย็นลง และได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต รู้จักรับผิดชอบตัวเองมากขึ้น”

เข้าร่วมด้วย และค่ายนี้เองที่ดึง “ภาวะความเป็นผู้นำ” ของเบสท์ออกมาให้เป็นที่ประจักษ์ เริ่มตั้งแต่การประสานงานระหว่างผู้นำในชุมชนกับวิทยากรจากสถาบันยุวโพธิชน ประสานงานเรื่องสถานที่ ที่พัก และชักชวนเพื่อนๆ ในหนองสาหร่ายเข้ามาเรียนรู้ เพราะอยากให้เยาวชนเป็น “แกนนำ” อย่างแท้จริง ซึ่งผลจากค่ายนี้ทำให้ อบต.หนองสาหร่ายได้แกนนำเยาวชนเข้ามาช่วยสานต่อกิจกรรมพัฒนาเยาวชนเพิ่มขึ้นถึง 14 คน

นอกจากจะได้ “แกนนำเยาวชน” เพิ่มขึ้นแล้วยังเกิดเครือข่ายเยาวชนจาก 2 พื้นที่คือ หนองสาหร่าย และหนองอียอ ร่วมกันจัดทำ Facebook ชื่อ “แกนนำเยาวชนหนองอียอ” เพื่อใช้สื่อสารกันระหว่างเยาวชน 2 พื้นที่

อรรถพร ทองงาม (กลาง)

อรรถพร ทองงาม “เปียร์” อายุ 17 ปี แกนนำเยาวชนหมู่ที่ 2 ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) เล่าว่าปกติเขามักถูกมองว่าเป็นเด็กกลุ่มเสี่ยง จึงถูกชวนให้มาเข้าค่ายนี้ ยอมรับเลยว่าเมื่อก่อนเขาเป็นคนเห็นแก่ตัวมาก ไม่ชอบบอกรใคร ค่ายนี้ทำให้เขาได้เรียนรู้เรื่องกฎระเบียบ และเริ่มรู้สึกห่วงใยเพื่อนมากขึ้น เพราะในค่ายพี่ๆ จะสอนให้เราเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักดูแลซึ่งกันและกัน ได้เรียนรู้ความต้องการของตนเอง ทำให้คิดได้ว่า อยากเรียนต่อด้านไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มขึ้น เพื่อที่จะได้มีงานที่มั่นคง และยังมีใจคิดอยากช่วยเหลืองานในชุมชนมากขึ้น เช่นชวนเพื่อนๆ มาช่วยกันตัดหญ้าริมถนนส่งให้โรงงานผลิตปุ๋ย ซึ่งดีกว่าการเผาทำลาย เพราะจะส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน และมลภาวะต่อชุมชนด้วย

อนาวร ธรรมโลก “ต๋อง” อายุ 17 ปี แกนนำเยาวชนหมู่ที่ 8 จากเด็กที่ไม่สนใจอะไรเลยและขี้อายมาก ๆ แต่เมื่อต้องผ่านค่ายภาวะผู้นำ พบว่า ตัวเองมีความกระตือรือร้นมากขึ้น กล่าวพูดถึงที่อยู่ใจออกมา

โรงเรียนครอบครัว “พื้นที่ทำงาน” ของแกนนำเยาวชน

เมื่อกิจกรรมพัฒนาศักยภาพแกนนำเยาวชนขับเคลื่อนไป กระทั่งเห็นความเปลี่ยนแปลงของเยาวชนหลายคน ทำให้ “นักถักทอชุมชน” มีแนวคิดที่จะ “ต่อยอด” ความสำเร็จของ “โรงเรียนครอบครัวบ้านห้วยม้ายลอย” ให้ขยายผลออกไปทุก ๆ หมู่บ้านในตำบลหนองสาหร่าย

จึงทำหน้าที่ “ประสาน” แกนนำเยาวชนทั้ง 14 คนให้เข้าไปมีส่วนร่วมกับเครือข่ายผู้ใหญ่ใจดี โรงเรียนครอบครัวบ้านห้วยม้ายลอย ทั้งครูเตียง คุณหมอสสมณี ครูน้อย อบต.หนองสาหร่าย ฯลฯ ร่วมกัน “ออกแบบฐานกิจกรรมการเรียนรู้” ใน “ค่ายซัมเมอร์แคมป์” ซึ่งจัดขึ้นในช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคม 2557 หลังการหารือร่วมกันในเบื้องต้นเกิดเป็นฐานการเรียนรู้ 5 ฐาน ประกอบด้วย

1. ฐานการเรียนรู้ไอที มีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิมาเป็นวิทยากรให้ความรู้พื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์ และการซ่อมบำรุงรักษาคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

2. ฐานการเรียนรู้ด้านศิลปะและวาดภาพ มีครูจากวิทยาลัยช่างศิลป์สุพรรณบุรีและค่ายลูกเสืออัครคุณวิทย์มาเป็นวิทยากร

3. ฐานการเรียนรู้ด้านดนตรีและกีฬา มีครูโรงเรียนในชุมชน เยาวชนรุ่นพี่ที่เล่นดนตรีได้ และแกนนำเยาวชนเป็นวิทยากร

4. ฐานการเรียนรู้ด้านอาชีพ มีปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนเป็นวิทยากรสอนเรื่องการประกอบอาชีพ เช่น การจักสาน และการประกอบอาหารท้องถิ่นจากวัตถุดิบในชุมชน การทำสบู่จากโปรตีนไข่ใหม่

5. ฐานการเรียนรู้ด้านนาฏศิลป์ มีครูปราณี ปั่นไฉ โรงเรียนบ้านห้วยม้ายลอย เป็นวิทยากรหลัก

นอกจากนี้ยังมีฐานการเรียนรู้เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่นำรูปแบบการจัดกิจกรรมที่โรงเรียนห้วยยอด จังหวัดตรัง เข้ามาให้คำแนะนำด้วย

ครั้งนี้ “นักถักทอชุมชน” เปิดโอกาสให้เยาวชนแกนนำ 14 คนเข้ามาสัมผัสบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนา

เยาวชนอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะการเข้ามาร่วมออกแบบกิจกรรม และจัดทีมเข้าประจำฐาน

“ถักทอ” ครู-ผู้ปกครองร่วมพัฒนาเด็กปฐมวัย

เมื่อคิดจะพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก เนื่องจาก อบต.หนองสาหร่ายประสบปัญหาผู้ปกครองขาดความเชื่อมั่นต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทีมนักถักทอชุมชนจึง “เปลี่ยน” แนวคิดและวิธีการทำงานใหม่ โดยดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม พร้อมทั้งจัดตั้งคณะกรรมการจากผู้ใหญ่ใจดีเข้ามาบริหารจัดการ ส่งครูผู้ดูแลเด็กไปฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพเพิ่มเติม เพื่อเรียกศรัทธาและความเชื่อมั่นจากผู้ปกครองให้นำบุตรหลานกลับเข้ามาเรียนในพื้นที่ ทั้งนี้การพัฒนาศูนย์เด็กเล็กจะเน้นไปที่พัฒนาการเด็ก 4 ด้าน ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

“เราพาครูศูนย์เด็กเล็กทั้ง 4 คนไปเรียนรู้หลักสูตรการอบรมการพัฒนาการเด็ก และกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กกับ รศ.พญ.นิชรา เรืองดารกานนท์ โครงการพัฒนาศักยภาพประชากรไทย โรงพยาบาลรามธิบดี ที่เทศบาลตำบลไผ่กองดิน กิจกรรมส่งเสริมการอ่านกับกลุ่มมะขามป้อมที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม และกิจกรรมส่งเสริมภาวะผู้นำฝึกการรู้เท่าทันตนเองกับสถาบันยุวโพธิชนที่เขาใหญ่ และเชิญคุณหมอมจาก รพ.สต.มาให้ความรู้เรื่องโภชนาการ หลังจากนั้นให้เข้ามาร่วมกันคิดออกแบบฐานการเรียนรู้ ซึ่งครูศูนย์เองก็จะเชิญผู้ปกครองของเด็กเล็กมาร่วมกันออกแบบด้วย”

ยัณห์เล่าว่า สำหรับฐานการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเด็ก 4 ด้าน ประกอบด้วย ฐานการเรียนรู้ด้านร่างกายและโภชนาการ ที่สอนเรื่องกล้ามเนื้อมัดเล็ก กล้ามเนื้อมัดใหญ่ พร้อมกับบอกว่าการให้เด็กช่วยแม่หนีบผ้าจะช่วยพัฒนาข้อและนิ้วอย่างไร หรือการวิ่งของเด็กที่พ่อแม่มักห้าม

ไม่ให้ลูกวิ่งเล่นขึ้นลงบันไดนั้น แท้จริงคือการฝึกการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ทำให้เด็กมีสุขภาพแข็งแรง และจะส่งผลดีต่อสมองของเด็กอย่างไร ส่วนเรื่องโภชนาการได้ความร่วมมือจาก รพ.สต.เข้ามาให้ความรู้เรื่องอาหารการกิน เช่น ผลเสียของขนมขบเคี้ยวและน้ำอัดลม เป็นต้น

ฐานการเรียนรู้ด้านอารมณ์และจิตใจ กิจกรรมนี้เป็นการนำเด็ก ๆ และผู้ปกครองออกพื้นที่ เพื่อเรียนรู้พัฒนาการของเด็กว่ามีความรู้สึกและมีอารมณ์อย่างไร หรือมีการแสดงออกอย่างไรกับสถานที่ใหม่ ๆ ส่วนอีก 2 ฐานคือ ฐานการเรียนรู้ด้านสังคม และฐานการเรียนรู้ด้านสติปัญญา มีแผนจะจัดขึ้นเร็ว ๆ นี้ เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการเรียนรู้แต่ละฐานแล้ว ทีมนักถักทอชุมชนก็จะช่วยกันถอดบทเรียนทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

ยัณห์บอกว่า การประเมินผลการจัดกิจกรรมนี้พบว่าผู้ปกครองเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงหน้าที่ของตนเองในการดูแลบุตรหลานมากขึ้น และสนใจเรียนรู้มากขึ้น ส่งผลให้ปัจจุบันมีเด็กเข้ามาเรียนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกว่า 40 คน จากเดิมมีไม่ถึง 10 คน และยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทีมนักถักทอชุมชนคิด “ต่อยอด” ดึงครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและพ่อแม่ผู้ปกครองกลุ่มนี้เข้ามาเป็นวิทยากรแกนนำร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาเด็กเล็กให้กับพ่อแม่ผู้ปกครองรุ่นใหม่ต่อไป ขณะที่ครูศูนย์

“การ “พัฒนาคน” ที่ได้ผลสูงสุดคือการให้ “การศึกษา” เด็กและเยาวชนควรเรียนรู้ชุมชน เรียนรู้ถึงรากเหง้าของตนเอง เพราะเมื่อเขาเติบโตขึ้นจะได้เป็นคนที่รักถิ่น รักชุมชน ฉะนั้นเราจึงต้อง “บ่มเพาะ” ต้นกล้านี้ให้แข็งแรงขึ้นมาเป็นนายหมู่ เป็นแกนนำ เพื่อส่งต่อความรู้ไปสู่รุ่นน้อง และขยายผลยังชุมชนอื่นๆ ต่อไป”

พัฒนาเด็กเล็กเองก็ได้เตรียมบรรจุโครงการพัฒนาเด็กปฐมวัยเข้าสู่แผนการเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นกิจกรรมหลักของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 2 แห่ง ซึ่งรูปแบบของกิจกรรมอาจปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมของสถานการณ์ โดยจะจัดกิจกรรมตั้งแต่เริ่มเปิดภาคเรียนเพื่อให้มีระยะเวลาติดตามและประเมินผลได้ดียิ่งขึ้น

กิจกรรมนี้บทบาทของนักถักทอชุมชนคือ “กระตุ้น” ให้ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเด็กเล็กมากขึ้น พร้อมกับชี้แนะเชื่อมโยงให้ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ปกครองเห็นถึง “ประโยชน์” ร่วมกันของการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กเล็ก ถือเป็น การ “ถักทอ” แผนการพัฒนาเด็กเล็ก การจัดกิจกรรม และผู้เกี่ยวข้องได้กลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกัน

ความเปลี่ยนแปลง...ของชุมชนหนองสาหร่าย

1 ปีที่ทีมนักถักทอชุมชนเข้าไป “ขับเคลื่อน” การพัฒนาเด็กและเยาวชนในตำบลหนองสาหร่าย ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นมากมาย โดยเฉพาะในส่วนของ

เด็กและเยาวชน ที่เด็ก ๆ มีจิตอาสาออกมาช่วยงานชุมชนมากขึ้น โดยไม่ต้องสั่งหรือบังคับ เมื่อรู้ว่าหมู่บ้านไหนจัดงานอะไรก็จะอาสาเข้ามาช่วยงานเต็มที่ ในส่วนชุมชนก็พบว่าผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชนปรับเปลี่ยนทัศนคติหันมาให้ความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กและเยาวชนมากขึ้น

พรสันต์ อยู่เย็น นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลหนองสาหร่าย บอกว่า การ “พัฒนาคน” ที่ได้ผลสูงสุดคือการให้ “การศึกษา” เด็กและเยาวชนควรเรียนรู้ชุมชน เรียนรู้รากเหง้าของตนเอง เพราะเมื่อเขาเติบโตขึ้นจะได้เป็นคนที่รักถิ่น รักชุมชน ฉะนั้นเราจึงต้อง “บ่มเพาะ” ต้นกล้านี้ให้แข็งแรงขึ้นมาเป็นนายหมู่ เป็นแกนนำ เพื่อส่งต่อความรู้ไปสู่รุ่นน้อง และขยายผลไปยังชุมชนอื่นต่อไป

“เราไม่สามารถบอกให้ใครเปลี่ยนแปลงได้ แต่เราจะต้องไปสร้างและไป “จุดประกาย” ให้เขาเก็บเกี่ยว เอาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นไป “กระตุ้น” ให้เขาได้คิดเอง เมื่อเขาเห็นภาพ เขาก็มี “ใจ” อยากทำสิ่งดี ๆ เพื่อตนเองและชุมชน ผมคิดว่านี่แหละคือ “หน้าที่” ของนักถักทอชุมชน”

เมื่อวิธีคิด วิธีการเปลี่ยน!!!

1 ปีผ่านไป หลังการอบรมหลักสูตรนักถักทอชุมชนเสร็จสิ้นลง เจ้าหน้าที่ อบรม ทั้ง 3 คน ถูกขนานนามใหม่ ให้เป็น “นักถักทอชุมชน” ตำบลหนองสาหร่าย คำๆ นี้กินความหมายลึกซึ้ง และแสดงให้เห็นภาพคนทำงาน ที่ “เชื่อมร้อย” ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

วรินทร์ กรุดพิเชษฐ์

วรินทร์ กรุดพิเชษฐ์ “ยัณฑ์” นักพัฒนาชุมชน เล่าว่า หลักสูตรนักถักทอชุมชน ทำให้เขาสนใจ “คุณค่า” ของผู้ร่วมงานมากขึ้น ยอมรับว่าเมื่อก่อนไม่เคยให้ความสำคัญกับความคิดของคนอื่นเลย ชอบทำงานคนเดียว คิดว่าเป็นงานของเรา เราคิดเอง แล้วสั่งให้คนอื่นทำ ไม่เคยมองคนรอบข้างว่าเขาคิดอย่างไร แต่เมื่อได้เรียนรู้ก็เริ่มเปลี่ยนทัศนคติใหม่ หันมาให้ความสำคัญกับทุกคนที่เกี่ยวข้อง เปลี่ยนวิธีการคิดใหม่ รับฟังความคิดเห็นของคนอื่นมากขึ้น รู้จักการทำงานเป็นทีม รู้จักวิเคราะห์คนที่จะมาร่วมงาน และสามารถทำงานได้อย่างมีระบบมากขึ้น คิดได้ว่าเมื่อทุกคนมีความสำคัญ จะส่งผลให้เกิดความรักความสามัคคี และภูมิใจกับผลงานที่ทำร่วมกัน งานที่ทำจึงไม่ใช่ของใครคนใดคนหนึ่งอีกต่อไป

“นอกจากได้เรียนรู้กระบวนการจัดการความรู้แล้วยังนำเรื่องหลักการทรงงานมาใช้ในการทำงานด้วย เช่น การทำอย่างพอดี ทำเล็ก ๆ แต่ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลง และการทำงานอย่างมีความสุข เพราะหากเราทำงานแบบไม่มีความสุขแล้วใครจะมาทุกข์กับเรา จึงต้องทำตัวเองให้มีความสุข และการไม่ติดตำราเพราะได้เรียนรู้แล้วว่าการทำงานกับชาวบ้านต้องไม่ยึดติดเรื่องระเบียบราชการ หรือเอาหลักวิชาการมาพูดคุยกับชาวบ้าน แต่ต้องสร้าง “ใจ” ให้เขาอยากทำ และต้องทำง่าย ๆ สนุก ๆ แต่ได้เรียนรู้ การทำงานกับชุมชนมีทั้งเด็กและชาวบ้าน ฉะนั้นเราต้องรู้จักประยุกต์กิจกรรมให้เข้ากับคนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ซึ่งขึ้นอยู่กับเทคนิคของแต่ละคนที่แตกต่างกัน”

ชญัฐศิกานต์ ชัยวันดี

ชญัฐศิกานต์ ชัยวันดี “ปู้” บุคลากร เล่าว่า การเข้าร่วมอบรมหลักสูตรนักถักทอชุมชน ไปพร้อมๆ กับงานประจำค่อนข้างเป็นภาระหนัก แต่หลักสูตรให้ความรู้ที่ดีมาก เวลาเรียนจึงรู้สึกสนุกกว่าการทำงานประจำมาก อาจเป็นเพราะเรามีใจชอบงานชุมชนเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว แต่เมื่อต้องทำทั้งสองอย่างพร้อมกัน จึงต้องเปลี่ยนแนวคิดการทำงานใหม่ นำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาปรับใช้ เช่น การเรียนรู้เรื่องการอยู่ร่วมกัน ทำให้เราเข้าใจคนอื่น มีมุมมอง มีวิธีการคิดวิเคราะห์มากขึ้น ได้ทักษะการสื่อสาร จากเมื่อก่อนพูดโนที่สาธารณะไม่ได้เลย แต่เมื่ออบรมไปได้ระยะหนึ่งได้ลงพื้นที่ชุมชน ทำให้เรากล้ามากขึ้น นอกจากนี้ยังนำหลักการทรงงานมาประยุกต์ใช้กับการทำงานด้วย โดยเฉพาะเรื่องของการประหยัด หลักสูตรนี้ทำให้เราคิดอะไรได้มากขึ้น ขึ้นอยู่กับว่าใครจะคิดได้มากได้น้อยเท่านั้น

ลัดดาวลัย แสงสง่า

ลัดดาวลัย แสงสง่า “หนู” นักวิชาการศึกษา เล่าว่า ตอนแรกไม่รู้เลยว่าต้องเข้าอบรม ถูกเลือกจากตำแหน่งงานที่ทำอยู่ มารู้ตัวอีกทีก็วันปฐมนิเทศแล้ว แต่เมื่อได้มาอบรมแล้ว ทำให้ได้เรียนรู้อะไรใหม่ๆ ที่สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตได้ ยอมรับว่าเมื่อก่อนจะสนใจเฉพาะเรื่องที่ชอบเท่านั้น อันไหนไม่ชอบก็จะไม่ทำ หลักสูตรนี้ช่วยเปิดโลกทัศน์ให้เราเห็นประโยชน์ของส่วนรวม เห็นความสำคัญของการทำงานเป็นทีม เป็น “ตัวกลาง” เชื่อมคนทำงานให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม ขับเคลื่อนงานไปพร้อมกัน